Język polski Seria wydawnicza ***Między nami*** (Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe)

Szkoła Podstawowa nr 3 im. Kornela Makuszyńskiego w Bogatyni
Zgodne z aktualną podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej
Opracowano na podstawie kryteriów oceniania do serii *Między nami* Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego (GWO)

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY VI

Stopień / Ocena	**Ogólna charakterystyka wymagań**
niedostateczny (1)	Poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej uniemożliwia osiąganie celów polonistycznych. Uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności.
dopuszczający (2)	Poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej umożliwia osiąganie celów polonistycznych. Uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności.
dostateczny (3)	Poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej. Uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej.
dobry (4)	Uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne.
bardzo dobry (5)	Uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie

Stopień / Ocena	Ogólna charakterystyka wymagań
	nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach.
celujący (6)	Uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia.

WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA KLASY VI

Ocenę niedostateczną (1) otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą (2) otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich i dłuższych wypowiedziach innych osób, rozumie ogólny sens słuchanych utworów, polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów;
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, rozpoznaje proste intencje nadawcy;
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą);
- powtarza ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, prostego tekstu poetyckiego, fabuły usłyszanej historii.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich i użytkowych;
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, zachętę, odmowę, przeprosiny, zaproszenie;
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich fragmentach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost;

- rozumie ogólny sens czytanych utworów;
- czyta teksty płynnie, stara się czytać je poprawnie pod względem artykulacyjnym;
- stara się poprawnie akcentować wyrazy;
- samodzielnie lub z niewielką pomocą wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- rozpoznaje życzenia, ogłoszenie, instrukcję, przepis, list, dedykację;
- wybiera najważniejsze informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, potrafi odszukać i poprawnie przepisać cytat na zadany temat.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- potrafi sprawdzić pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzystać ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych;
- potrafi odszukać wyrazy w słowniku wyrazów bliskoznacznych, umie z pomocą nauczyciela sprawdzić użycie związków frazeologicznych w słowniku poprawnej polszczyzny;
- potrafi znaleźć prostą informację w internecie, stara się wyszukiwać wiarygodne informacje;
- z pomocą bibliotekarza korzysta z zasobów bibliotecznych, w tym ze słowników specjalnych, np. terminów literackich.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- krótko mówi o swoich reakcjach czytelniczych i temacie utworu;
- dostrzega zabiegi stylistyczne w znanych mu z lekcji utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce; z pomocą nauczyciela wskazuje w znanych mu z lekcji utworach typowe przykłady następujących środków poetyckich: epitet, porównanie, przenośnia, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofa, powtórzenie, zdrobnienie, zgrubienie, pytanie retoryczne, i podaje ich przykłady;
- zna i wyjaśnia pojęcia podmiot liryczny, autor, adresat wiersza i bohater wiersza;
- odróżnia teksty użytkowe od literackich, z pomocą nauczyciela rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy;
- odróżnia utwory pisane wierszem i prozą, stosuje terminy wiersz, proza;
- krótko i na ogół trafnie określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim omówionym na lekcji, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, wątek główny, fabuła, wydarzenia, bohater (pozytywny – negatywny), z pomocą nauczyciela określa wątki poboczne utworu i punkt kulminacyjny;
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator);
- odróżnia dialog od monologu;
- rozpoznaje na znanych z lekcji tekstach mit, bajkę, hymn, legendę, przypowieść i nowelę, powieść, podaje ich główne cechy, nazywa rodzaj omówionej na lekcji powieści (obyczajowej, fantasy, fantastycznonaukowej, historycznej, przygodowej);
- zna pojęcie morał, wyjaśnia go z pomocą nauczyciela;
- zna pojęcia: wers, zwrotka, rym, refren, wskazuje je w wierszach znanych z lekcji;

- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (np. informacyjny, rozrywkowy) spośród innych przekazów i tekstów kultury, operuje podstawowym słownictwem związanym z teatrem (np. akt, kurtyna, gra aktorska, publiczność, rekwizyt, rola, dekoracja, efekty specjalne), dostrzega różnice fabularne między tekstem literackim a jego adaptacją;
- odczytuje treść komiksu;
- wymienia tytuły filmów, seriali, spektakli, zwłaszcza adresowanych do dzieci i młodzieży;
- przypisuje podstawowe cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, koleżeńskość – egoizm, pracowitość – lenistwo;
- rozumie pojęcie fikcji literackiej, potrafi (z reguły poprawnie) odszukać w utworze poznanym na lekcji elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne;
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z pomocą nauczyciela na poziomie symbolicznym.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem, stosuje się do podstawowych reguł grzecznościowych obowiązujących podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie; stara się stosować język adekwatny do różnych sytuacji, odróżnia język oficjalny od nieoficjalnego;
- formułuje pytania i udziela prostych pod względem konstrukcyjnym odpowiedzi, stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym;
- mówi na temat, opowiada o zdarzeniach, akcji książki, filmu;
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje;
- wyraża wprost swoje intencje;
- w kilku zdaniach opisuje obraz, ilustrację, plakat, przedmiot, miejsce, postać, zwierzę;
- wygłasza z pamięci tekst utworu poetyckiego;
- potrafi wygłosić kilkuzdaniowe, schematyczne przemówienie, opierając się na materiale lekcyjnym;
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem);
- stara się poprawnie wymawiać i akcentować wyrazy;
- składa skonwencjonalizowane życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
- potrafi sformułować prostą tezę i dobrać argument oraz przykład do tezy, krótko uzasadnia swoją opinię.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, potrafi zastosować dwukropek, przecinek, myślnik (również w zapisie dialogu), cudzysłów, rozumie funkcję średnika, nawiasu i wielokropka w zdaniu;
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje akapit, oznaczając w nim wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i próbuje stosować podstawowe zasady dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stara się stosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- potrafi wymienić niektóre spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się oddzielać przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym;
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu oficjalnego i nieoficjalnego, wywiadu, ramowego i szczegółowego planu wypowiedzi, instrukcji, przepisu kulinarnego, kartki z dziennika, pamiętnika, streszczenia, sprawozdania z wydarzenia; zapisuje je z niewielką pomocą nauczyciela; potrafi zapisać proste życzenia, dedykację, podziękowania, ogłoszenie, zaproszenie;
- pisze krótkie opowiadanie odtwórcze i twórcze, dba o następstwo zdarzeń;
- pisze kilkuzdaniowy tekst o charakterze argumentacyjnym na tematy związane z codziennym życiem;
- sporządza krótką charakterystykę na podstawie planu i słownictwa zgromadzonego na lekcji;
- próbuje zredagować kilkuzdaniowy opis przeżyć;
- tworzy kilkuzdaniowy opis obrazu, rzeźby i plakatu, opisując usytuowanie elementów, ich kształt, wielkość i kolorystykę;
- w dłuższych formach wypowiedzi pisemnych stara się stosować akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- jego wypowiedzi są czytelne;
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logicznym, stara się, aby były poprawne pod względem językowym;
- rozróżnia współczesne formy komunikatów i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując podstawowe zasady etykiety językowej.

III. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – np. rozpoznaje zdrobnienia, potrafi dobrać parami wyrazy bliskoznaczne i antonimy, stara się tworzyć poprawne związki wyrazowe, podaje przykłady wyrazów wieloznacznych, związków frazeologicznych, przysłów;
- składni – wymienia rodzaje zdań: pojedyncze oznajmujące, rozkazujące, pytające, zdania złożone; konstruuje poprawne zdania pojedyncze; stosuje wielkie litery na początku

wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu; rozróżnia zdania pojedyncze, złożone i równoważnik zdania; wskazuje podmiot (wyrażony rzeczownikiem) i orzeczenie (czasownikowe) w typowym zdaniu; wie, że podmiot można wyrazić różnymi częściami mowy; odszukuje orzeczenie imienne w zdaniach znanych z lekcji; wymienia pozostałe części zdania: przydawka, dopełnienie, okolicznik, podaje pytania, na które odpowiadają; zna pojęcia związek wyrazowy, grupa podmiotu, grupa orzeczenia; wskazuje w zdaniu wyrazy, które się ze sobą łączą; rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika; z pomocą nauczyciela lub odnosząc się do schematu sporządza wykres zdania pojedynczego; rozpoznaje na przykładach z lekcji zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie; sporządza wykres prostego, krótkiego zdania złożonego;

- fleksji – rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej odmianie, czasowniki, przymiotniki, liczebniki i wymienia większość ich typów; podaje pytania, na które odpowiadają odmienne i nieodmienne części mowy; podaje przykłady różnych rodzajów liczebników, zaimków, odmienia zaimki; z reguły poprawnie określa czas, osobę, liczbę, rodzaj, tryb czasownika, a z niewielką pomocą nauczyciela aspekt: dokonany, niedokonany, stronę czasownika; wskazuje rzeczowniki własne i pospolite; odmienia i stopniuje przymiotniki; stopniuje przysłówki; rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to); podaje przykłady przyimka, partykuły, spójnika i wykrzyknika; poprawnie odmienia najbardziej popularne wyrazy o nietypowej odmianie; odmienia według wzoru czasowniki typu wziąć;
- fonetyki – zna alfabet, odróżnia głoskę od litery, przy pomocy nauczyciela dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; podaje przykłady głosek ustnych i nosowych, dzieli wyrazy znane z lekcji na głoski, litery i sylaby; zna podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim i stara się je stosować.

Ocenę dostateczną (3) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych ze zrozumieniem, uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada;
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi, rozpoznaje główne intencje nadawcy i nastrój słuchanych komunikatów;
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, tekstu poetyckiego, opowiada fabułę usłyszanej historii, formułuje pytania.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i użytkowych;

- rozpoznaje dosłowne intencje nadawcy;
- przytacza informacje z odpowiednich fragmentów przeczytanego tekstu, zwłaszcza w jego dosłownej warstwie i wyrażone wprost;
- określa temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym;
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym;
- poprawnie akcentuje i artykułuje większość wyrazów, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów;
- oddziela fakty od opinii w prostych tekstach;
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- rozpoznaje cechy życzeń, ogłoszenia, instrukcji, przepisu, dedykacji, podziękowania, listu;
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, wyszukuje cytaty na zadany temat i poprawnie je zapisuje;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, korzysta ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych, potrafi znaleźć hasło w słowniku frazeologicznym, potrafi wybrać odpowiednie informacje ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika poprawnej polszczyzny, encyklopedii;
- rozwija umiejętności posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do swoich potrzeb;
- stara się rozwijać umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze, określa temat czytanego utworu i próbuje określić jego problematykę;
- nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne);
- z niewielką pomocą nauczyciela odróżnia autora, adresata i bohatera wiersza w analizowanym tekście;
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe; rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy;
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w poznanym na lekcji utworze epickim, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, wątek (główny i poboczny), akcja, fabuła, wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy);
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego;
- wskazuje w poznanym na lekcji utworze cechy mitu, bajki, hymnu, przypowieści i noweli, legendy, powieści; wymienia gatunki powieści (obyczajowa, fantasy, fantastycznonaukowa,

historyczna, przygodowa) i podaje jej cechy, potrafi określić rodzaj powieści omówionej na lekcji i podać jej cechy;
- odróżnia dialog od monologu, wskazuje je w utworze;
- cytuje morał bajki i wyjaśnia dosłowny sens przypowieści;
- rozpoznaje w utworach wierszowanych elementy rytmu: wers, zwrotkę, rym (dokładny – niedokładny), refren;
- rozpoznaje wiersz biały;
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (np. rozrywkowy, informacyjny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury, odczytuje je na poziomie dosłownym;
- odczytuje komiks i wymienia jego cechy;
- zna pojęcia związane z teatrem i filmem (gra aktorska, reżyser, rekwizyt, dekoracja, antrakt, adaptacja, ekranizacja, efekty specjalne, fabuła), a także odmiany filmu, wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), wskazuje różnice fabularne między tekstem literackim a jego adaptacją;
- odbiera filmy i spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wskazuje wśród nich te, które mu się podobają;
- przypisuje cechy bohaterom oraz określa i ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, koleżeństwo – egoizm, pracowitość – lenistwo;
- rozumie pojęcie fikcji literackiej, potrafi odszukać w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne;
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i typowych – na poziomie symbolicznym.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej, stosując się do reguł grzecznościowych, używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających, wyrażeń grzecznościowych) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, stara się budować kontakt ze słuchaczem, np. za pomocą apostrof, wypowiedzi nacechowanych emocjonalnie;
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń: proste i rozwinięte, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące; potrafi dostosować swoją wypowiedź do sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej;
- formułuje pytania otwarte i zamknięte;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- wypowiada się w logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą nas rzeczywistością, lekturą, utworem poetyckim, filmem itp.;

- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, zdaje relację z wydarzenia;
- opisuje obraz, ilustrację, plakat oraz przedmiot, miejsce, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni; krótko, ale w sposób uporządkowany opisuje postać, zwierzę, przedmiot;
- recytuje utwory poetyckie, oddając ich ogólny nastrój i sens;
- wygłasza krótkie przemówienie na tematy związane z codziennym życiem i bieżącym materiałem lekcyjnym;
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych;
- składa życzenia, tworzy krótką wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym;
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, z reguły stosuje poprawne związki wyrazowe;
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem);
- formułuje tezę i podaje do niej proste argumenty i przykłady, logicznie uzasadnia swoją opinię.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące użycia przecinka (np. przy wymienianiu, przed niektórymi spójnikami, przecinek w zdaniu złożonym), dwukropka, myślnika (również w zapisie dialogu), nawiasu; próbuje stosować w zdaniu średnik, bezbłędnie dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów;
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, pisowni cząstki -by z czasownikami;
- potrafi wymienić najważniejsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- potrafi wymienić spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stara się stosować tę wiedzę w praktyce, często poprawnie oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym;
- zna zasady dotyczące pisowni przymiotników złożonych;
- zna i stosuje większość podstawowych zasad układu graficznego oraz zapisuje, uwzględniając je: list (w tym oficjalny), kilkuzdaniowy wywiad, plan wypowiedzi ramowy i szczegółowy (z pomocą nauczyciela), ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, notatkę biograficzną (np. w tabeli), proste, krótkie streszczenie, sprawozdanie (z wydarzenia i z pomocą nauczyciela z filmu, spektaklu), życzenia, podziękowanie, dedykację;
- układa opowiadanie odtwórcze i twórcze, zachowując właściwą kolejność zdarzeń;
- pisze krótki, logiczny tekst argumentacyjny;
- sporządza schematyczną charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, pisze opis przeżyć z wykorzystaniem słownictwa z lekcji;

- tworzy na ogół poprawny opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni, ich wygląd (kolor, kształt itp.);
- w dłuższych formach wypowiedzi stosuje co najmniej trzy akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- na ogół zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi;
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym i na ogół poprawne pod względem językowym;
- używa wypowiedzeń pojedynczych i złożonych;
- w zależności od adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- stara się dostrzegać błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawiać;
- wyszukuje cytaty i zapisuje je w cudzysłowie, potrafi wprowadzić je w tekst;
- dobiera argumenty i przykłady do tezy, rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji.

III. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wykorzystuje zdrobnienia, wyrazy wieloznaczne, bliskoznaczne (synonimy) i przeciwstawne (antonimy) w tworzonym tekście, tworzy poprawne związki wyrazowe, wyjaśnia znaczenie znanych związków frazeologicznych, przysłów, odróżnia słownictwo wartościujące i opisujące;
- składni – konstruuje typowe i proste zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte i rozpoznaje je na typowych przykładach; konstruuje wypowiedzenia złożone współrzędnie, podrzędnie i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych, neutralnych; wskazuje podmiot (np. wyrażony rzeczownikiem, zaimkiem, podmiot domyślny) i orzeczenie czasownikowe i imienne; podaje przykłady zdań, w których podmiot jest wyrażony inną częścią mowy; podaje przykładowe wyrazy, które budują zdanie bezpodmiotowe, i przykłady takich zdań; rozpoznaje w zdaniach z lekcji pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik (i jego niektóre rodzaje, np. czasu, miejsca, sposobu) i podaje pytania, na które odpowiadają; łączy w związki wyrazowe wyrazy w zdaniu; rozpoznaje określenia rzeczownika i czasownika; konstruuje wykres krótkiego, prostego zdania pojedynczego; wyjaśnia pojęcia związek wyrazowy, grupa podmiotu, grupa orzeczenia, wskazuje je na typowych, prostych przykładach, sporządza wykres typowego zdania złożonego;
- fleksji – rozpoznaje i odmienia typowe rzeczowniki własne i pospolite, a także w tym niektóre rzeczowniki o nietypowej odmianie, czasowniki, przymiotniki; rozpoznaje i z reguły poprawnie odmienia liczebniki, zaimki, określa formę czasownika: osobę, liczbę, tryb, aspekt (dokonany, niedokonany), stronę; z niewielką pomocą nauczyciela przekształca czasowniki:

w stronie czynnej, biernej, zwrotnej, w różnych trybach, aspektach; rozpoznaje i nazywa na typowych przykładach typy liczebników; podaje przykłady różnych typów zaimków i wyjaśnia ich funkcję; wskazuje oboczności w typowych wyrazach odmiennych; odmienia (liczba, rodzaj, przypadek) i stopniuje przymiotniki, nazywa rodzaje stopniowania (regularny, nieregularny, opisowe); rozpoznaje przysłówki i stopniuje je, nazywając rodzaj stopniowania; podaje przykłady przysłówków odprzymiotnikowych i niepochodzących od przymiotnika; rozpoznaje typowe przyimki (i wyrażenia przyimkowe), używa przyimków do określenia relacji czasowych i przestrzennych; na ogół poprawnie zapisuje czasowniki z cząstką -by; rozpoznaje nieosobowe formy czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to); stosuje wykrzykniki i partykuły; rozpoznaje najczęstsze zaimki i spójniki w tekście; poprawnie odmienia omówione na lekcji wyrazy o nietypowej odmianie, w tym czasownik typu wziąć;

- fonetyki – zna alfabet, wyjaśnia różnicę między głoską a literą, dzieli wyrazy na głoski, litery i sylaby; dzieli głoski na twarde i miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne, ustne i nosowe i potrafi je nazywać; wykorzystuje wiedzę na temat rozbieżności między mową a pismem do poprawnego zapisywania wyrazów; zna i stosuje podstawowe reguły akcentowania wyrazów w języku polskim, stara się je stosować.

Ocenę dobrą (4) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów;
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie tabeli, schematu, punktów, kilkuzdaniowej wypowiedzi; formułuje pytania i rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów;
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych;
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: pisze plan, formułuje pytania;
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu;
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- identyfikuje i krótko charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich;
- rozpoznaje dosłowne i symboliczne intencje nadawcy;
- przytacza informacje zawarte w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakt od opinii;
- omawia temat i główną myśl na poziomie dosłownym, z niewielką pomocą nauczyciela omawia je na poziomie przenośnym;

- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, stara się je interpretować głosowo;
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji, akcentowania i intonacji;
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, rozumie ich funkcję;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach (w tym oficjalnych), relacjach, dedykacjach, podziękowaniach;
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu, cytatów;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków frazeologicznych w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym, wybiera informacje z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych; korzysta w razie potrzeby ze słownika języka polskiego, słownika wyrazów obcych, słownika frazeologicznego; samodzielnie korzysta ze słowników wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, encyklopedii;
- potrafi znaleźć informacje w słowniku bohaterów literackich i innych słownikach;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do znalezienia potrzebnych mu informacji;
- rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- zna i regularnie stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line).

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa i uzasadnia swoje reakcje czytelnicze, określa tematykę i problematykę utworu;
- odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne, przeważnie objaśnia ich znaczenie;
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, opisuje cechy podmiotu lirycznego (w tym zbiorowego);
- wskazuje cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe, rozpoznaje tekst publicystyczny, informacyjny, reklamowy i rozumie ich funkcje;
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas i miejsce wydarzeń, akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy);
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator), rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego i określa jego cechy;
- odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;

- identyfikuje mit, bajkę, hymn, przypowieść, legendę i nowelę, powieść, wskazuje ich cechy, zna gatunki powieści (obyczajowa, fantastycznonaukowa, fantasy, historyczna, przygodowa), podaje ich cechy, przyporządkowuje je do konkretnych utworów;
- przytacza i parafrazuje morał bajki, odczytuje przesłanie przypowieści;
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu (dokładny – niedokładny), refrenu, samodzielnie wskazuje w wierszu wyżej wymienione elementy;
- rozpoznaje wiersz biały;
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie i film spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i z niewielką pomocą nauczyciela interpretuje go na poziomie przenośnym;
- odczytuje komiks i podaje jego cechy;
- używa pojęć: gra aktorska, reżyser, adaptacja, antrakt, scenografia, ekranizacja, kadr, ujęcie, efekty specjalne, audycja, a także zna odmiany filmu, wyodrębnia jego elementy, odróżnia różne gatunki filmowe, wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;
- świadomie i z uwagą odbiera filmy i spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, wyraża i uzasadnia opinię na ich temat;
- charakteryzuje komiks jako tekst kultury, wskazuje charakterystyczne dla niego cechy;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy, określa ważne dla nich wartości;
- rozumie pojęcie fikcji literackiej, odszukuje w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne;
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym), a z niewielką pomocą na poziomie przenośnym, wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne, logiczne zdanie w rozmowie, stosując się do reguł grzecznościowych, używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, buduje kontakt ze słuchaczem np. za pomocą apostrof, wypowiedzi nacechowanych emocjonalnie, wykrzyknień;
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji (np. oficjalnej i nieoficjalnej), świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące, świadomie dobiera intonację zdaniową;
- formułuje przemyślane pytania otwarte i zamknięte, udziela odpowiedzi w formie krótkiej, sensownej wypowiedzi;
- łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe w zdaniu;
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń;

- stosuje poprawne formy gramatyczne odmiennych części mowy;
- gromadzi wyrazy określające i nazywające, np. cechy wyglądu i charakteru;
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany na tematy związane z otaczającą rzeczywistością, lekturą, tekstem poetyckim, filmem itp.: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, poprawnie streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe;
- aktywnie uczestniczy w rozmowie o lekturze, filmie czy codziennych sytuacjach;
- w sposób logiczny i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, przeżycia, obraz, ilustrację, plakat, stosując właściwe tematowi słownictwo, jak i słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji oraz słownictwo opisujące;
- wygłasza z pamięci teksty poetyckie, posługując się pauzą, barwą głosu;
- wygłasza przygotowane wcześniej przemówienie, dbając o dobór argumentów, środków stylistycznych, tembru głosu;
- świadomie posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem);
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń;
- składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów;
- dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne (synonimy) i przeciwstawne (antonimy) oraz poprawne związki wyrazowe;
- formułuje tezę, podaje do niej argumenty i przykłady, odróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji, potrafi zabrać głos w dyskusji, zaprezentować i logicznie uzasadnić swoją opinię, wie, czym jest perswazja, i potrafi na nią odpowiednio zareagować.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, stosuje w swoich pracach podstawowe reguły interpunkcyjne dotyczące przecinka (np. przy wymienianiu oraz przed zaimkami, przecinek w zdaniu złożonym), dwukropka, myślnika, średnika, nawiasu, bezbłędnie dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów;
- poprawnie zapisuje głoski miękkie, zna i stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó-u, rz-ż, ch-h, cząstki -by z czasownikami;
- zna i stosuje najczęstsze wyjątki od poznanych reguł ortograficznych;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- wymienia spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, stosuje tę wiedzę w praktyce, oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym;
- zna i stara się stosować zasady zapisu przymiotników złożonych;
- zna i stosuje zasady układu graficznego i uwzględnia wszystkie niezbędne elementy następujących form wypowiedzi: list (w tym oficjalny), wywiad, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcja, przepis kulinarny, streszczenie, sprawozdanie, życzenia, dedykacja, podziękowanie;

- układa spójne, uporządkowane pod względem chronologicznym poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, stara się, aby było wierne utworowi / pomysłowe, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki, przyimki i wyrażenia przyimkowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń;
- pisze poprawne: tekst argumentacyjny, charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego, opis przeżyć wewnętrznych;
- w dłuższych wypowiedziach pisemnych stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- w sposób uporządkowany opisuje obraz, ilustrację, plakat, rzeźbę, stosując słownictwo opisujące oraz służące do formułowania ocen i opinii, emocji;
- zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi;
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników i przyimków współrzędne i podrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji;
- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i czasownika we wszystkich trybach;
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy np. charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia;
- sprawnie wyszukuje cytaty, zapisuje je w cudzysłowie i wprowadza do swojego tekstu;
- formułuje tezę, dobiera argumenty i przykłady, zarówno odnoszące się do faktów i logiki, jak i odwołujące się do emocji.

III. Kształcenie językowe

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – wzbogaca tworzony tekst np. zdrobnieniami, zgrubieniami, synonimami, wyrazami przeciwstawnymi (antonimami), wieloznacznymi; w wypowiedziach operuje związkami frazeologicznymi, przysłowiami, słownictwem wartościującym i opisującym;
- składni – rozpoznaje i stosuje różnorodne typy zdań: pojedynczych i złożonych oraz równoważniki zdań; celowo używa różnych typów wypowiedzeń: pytających, oznajmujących, rozkazujących, wykrzyknikowych, neutralnych, w zależności od sytuacji komunikacyjnej; wskazuje podmiot (wyrażony rzeczownikiem i innymi częściami mowy: przymiotnikiem, liczebnikiem, zaimkiem, podmiot domyślny, a w omówionych na lekcji przykładach wskazuje podmiot w dopełniaczu i zdania bezpodmiotowe), odszukuje w zdaniach orzeczenie czasownikowe i imienne; rozpoznaje pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie, okolicznik (na typowych przykładach okolicznik czasu, miejsca, sposobu, stopnia, celu, przyczyny, przyzwolenia) i podaje pytania, na które odpowiadają; buduje spójne zdania pojedyncze, w których poprawnie łączy w związki wszystkie wyrazy; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia (bliższe i dalsze) i okoliczniki; poprawnie rozpoznaje związki

wyrazów w zdaniu i wyrazy pozostające poza związkami zdania, tworzy wykres zdania pojedynczego i odszukuje w zdaniu związki wyrazowe (główny i poboczne), wskazuje w zdaniach związek główny i związki poboczne, grupę podmiotu i grupę orzeczenia; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji; rozpoznaje zdanie złożone współrzędnie i podrzędnie; sporządza wykres zdania złożonego;

- fleksji – rozpoznaje i najczęściej poprawnie odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie znane z lekcji (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne); rozpoznaje i poprawnie odmienia czasowniki (osoba, liczba, czas, tryb); rozumie konstrukcje strony czynnej, biernej, zwrotnej; rozpoznaje czasowniki nieprzechodnie; przekształca czasowniki w różnych formach (strona, aspekt, tryb); rozpoznaje formy nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to); odmienia czasowniki typu wziąć; rozpoznaje, odmienia i stopniuje przymiotniki, wskazując sposób stopniowania (regularny, nieregularny, opisowy); rozpoznaje i odmienia liczebniki oraz zaimki, określa rodzaje liczebników, zaimków (określa ich formę, przeważnie poprawnie wskazuje zaimki w tekście, nazywa ich rodzaje, wyjaśnia ich funkcję i stosuje je w celu uniknięcia powtórzeń, poprawnie używa krótszych i dłuższych form zaimków); wskazuje przyimek (i wyrażenie przyimkowe), partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich funkcję i podaje ich przykłady, poprawnie zapisuje większość przyimków złożonych; używa odmiennych części mowy w poprawnych formach; wskazuje i wyjaśnia oboczności; wskazuje temat główny i tematy oboczne oraz oboczności samogłoskowe i spółgłoskowe;
- fonetyki – stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby, a także różnic między pisownią a wymową w poprawnym ich zapisie; bezbłędnie dzieli głoski na ustne, nosowe, twarde, miękkie, dźwięczne i bezdźwięczne; dzieli na głoski wyrazy ze spółgłoskami miękkimi (np. ń – ni, ś – si, ć – ci, ź – zi, dź – dzi), zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów w języku polskim.

Ocenę bardzo dobrą (5) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, rozumie ich wydźwięk;
- wybiera różnorodne informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy notatkę w formie dostosowanej do potrzeb (np. plan, tabela, schemat, kilkuzdaniowa wypowiedź), rozpoznaje nastrój i nazywa intencje nadawcy komunikatu;
- swobodnie odczytuje nastrój, intencje i przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich;
- wyraża spójne zdanie na temat wysłuchanego komunikatu.

CZYTANIE

- samodzielnie charakteryzuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w tekstach literackich i nieliterackich;
- samodzielnie wyjaśnia dosłowne i symboliczne intencje nadawcy;
- przytacza i wyjaśnia informacje w tekście, wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych, fakty od opinii i wykorzystuje je w odczytywaniu znaczeń dosłownych i przenośnych;
- omawia temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym i przenośnym;
- czyta teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, interpretuje je głosowo, zwracając uwagę np. na wyrażane emocje i interpunkcję;
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens i nastrój odczytywanego tekstu; poprawnie akcentuje wyrazy, również te, które w języku polskim akcentuje się nietypowo;
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi, rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- poprawnie oddziela fakty od opinii w dłuższych tekstach i informacje ważne od drugorzędnych;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach, listach oficjalnych, dedykacjach, podziękowaniach;
- odczytuje i twórczo wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce, swobodnie posługuje się cytatami w mowie i piśmie;
- wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami;
- świadomie używa słowników: ortograficznego, języka polskiego, wyrazów obcych, wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, bohaterów literackich i innych słowników i encyklopedii dla wzbogacenia warstwy językowej tekstu oraz jego treści;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje te umiejętności do rozwijania własnych zainteresowań;
- systematycznie rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (papierowych oraz on-line), korzysta z nich z własnej inicjatywy.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie i poprawnie opowiada o swoich reakcjach i refleksjach czytelniczych, nazywa je, uzasadnia; ocenia i opisuje utwór, konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z reakcjami

innych odbiorców, samodzielnie mówi o tematyce czytanego utworu i zauważa jego złożoną problematykę;

- odnajduje w utworze poetyckim epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, apostrofę, powtórzenia, zdrobnienia, zgrubienia, obrazy poetyckie, pytanie retoryczne, objaśnia ich funkcję i znaczenie przenośne;
- rozpoznaje autora, adresata i bohatera wiersza, nigdy nie utożsamiając ich ze sobą;
- wykorzystuje wiedzę na temat podmiotu lirycznego (w tym zbiorowego), adresata i bohatera wiersza do interpretacji utworu;
- wnikliwie omawia obrazy poetyckie w wierszu;
- szczegółowo omawia cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe: publicystyczne, informacyjne, reklamowe;
- płynnie objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim, takich jak czas i miejsce wydarzeń, narrator (pierwszo- i trzecioosobowy), akcja, fabuła, wątek (główny i poboczny), wydarzenia, punkt kulminacyjny, zwrot akcji, bohater (pozytywny – negatywny, główny, drugoplanowy, epizodyczny, tytułowy, zbiorowy);
- odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;
- biegle identyfikuje mit, bajkę, hymn, przypowieść, legendę i nowelę, powieść, szczegółowo omawia ich cechy, swobodnie omawia cechy różnych gatunków powieści (obyczajowej, fantastycznonaukowej, fantasy, historycznej, przygodowej) i potrafi odnieść je do lektur;
- objaśnia morał bajki na poziomie dosłownym i symbolicznym, odczytuje dosłowne i symboliczne przesłanie przypowieści;
- płynnie operuje pojęciami: wers, zwrotka, rym (dokładny – niedokładny, układ rymów), refren, samodzielnie omawia funkcję tych elementów w wierszu;
- rozpoznaje wiersz biały;
- wyodrębnia słuchowisko, plakat społeczny, przedstawienie, film, program telewizyjny (informacyjny, rozrywkowy, publicystyczny, edukacyjny) spośród innych przekazów i tekstów kultury, interpretuje je na poziomie dosłownym i przenośnym;
- swobodnie używa pojęć z zakresu teatru, filmu i radia, m.in. reżyseria, gra aktorska, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka, rola, reżyser, scenariusz, scenarzysta, scenografia, scenograf, adaptacja, ekranizacja, kadr, ujęcie (i jego rodzaje), antrakt, słuchowisko, efekty specjalne, montaż; wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych słuchowiska i różne gatunki filmowe, swobodnie wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), omawia i refleksyjnie ocenia różnorakie różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;
- świadomie i z uwagą odbiera filmy i spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży, potrafi samodzielnie wybrać spośród nich wartościową i interesującą dla niego ofertę, a także wyrazić przemyślaną opinię na ich temat;
- charakteryzuje komiks jako tekst kultury, płynnie wskazuje charakterystyczne dla niego cechy;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do różnych wartości, określa ważne dla nich wartości;

- rozumie pojęcie fikcji literackiej prawdopodobnej i fantastycznej, sprawnie odszukuje i objaśnia w utworze elementy prawdziwe, prawdopodobne (realistyczne) i fantastyczne;
- samodzielnie i poprawnie odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym) i przenośnym, poprawnie wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych, świadomie używa odpowiednich konstrukcji składniowych (np. trybu przypuszczającego lub zdań pytających) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem, a także w różnorodnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, sprawnie buduje i podtrzymuje kontakt ze słuchaczem, stosując apostrofy, wypowiedzi nacechowane emocjonalnie, wykrzyknienia itd.;
- płynnie dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji (np. oficjalnej i nieoficjalnej), świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego;
- formułuje trafne, ciekawe pytania, udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym, świadomie dobiera intonację zdaniową;
- poprawnie stosuje formy czasownika w różnych trybach, w zależności od kontekstu i adresata wypowiedzi;
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje poprawny język, bogate słownictwo oraz frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką;
- w sposób przemyślany i uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując bogate i właściwe tematowi słownictwo oraz służące do formułowania ocen, opinii, emocji;
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści wygłaszanych z pamięci lub recytowanych utworów;
- wygłasza ciekawe, przekonujące, logiczne przemówienie, dbając o dobór najwłaściwszych argumentów, środków stylistycznych, tembru głosu;
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania;
- swobodnie dobiera i stosuje w swoich wypowiedziach wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne oraz poprawne związki wyrazowe;
- świadomie wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi;
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń;
- składa pomysłowe życzenia, podziękowanie, tworzy precyzyjną wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka;
- formułuje tezę, podaje przekonujące, przemyślane argumenty i przykłady, świadomie używa argumentów odnoszących się do faktów i logiki oraz odwołujących się do emocji, bierze

czynny udział w dyskusji, przedstawiając przemyślane stanowisko i logicznie, wyczerpująco je uzasadnia, rozumie funkcję perswazji w wypowiedzi.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu, systematycznie stosuje poznane reguły interpunkcyjne, bezbłędnie stosuje w swoich pracach dwukropek, myślnik (również w zapisie dialogu), wielokropek, średnik, nawias, dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu, stosuje cudzysłów w tytułach, cytatach i w przypadku ironii;
- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, płynnie stosuje wszystkie poznane reguły ortograficzne, zna i stosuje wyjątki od nich;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i bezbłędnie stosuje zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- bezbłędnie wymienia spójniki, przed którymi stawia się przecinek / nie stawia się przecinka, nawykowo stosuje tę wiedzę w praktyce, poprawnie oddziela przecinkiem zdania składowe w zdaniu złożonym (również o skomplikowanej budowie);
- zna zasady zapisu przymiotników złożonych, stosuje się do nich;
- pisze bezbłędnie pod względem kompozycyjnym i treściowym list oficjalny i nieoficjalny, ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, przepis kulinarny, streszczenie, wywiad, notatkę (w różnych formach), pomysłowe życzenia, dedykację, podziękowanie, sprawozdanie, relację; dba o ciekawą formę swojego tekstu i/lub rzetelność zawartych w nim informacji;
- układa rozbudowane fabularnie, pomysłowe, wyczerpujące, poprawnie skomponowane opowiadanie odtwórcze/twórcze, list, precyzyjnie streszcza przeczytane utwory literackie, zachowując porządek chronologiczny i uwzględniając hierarchię wydarzeń; redaguje opis przeżyć;
- pisze poprawny, przemyślany, logicznie zbudowany tekst argumentacyjny;
- sporządza samodzielną, wnikliwą charakterystykę postaci rzeczywistej i bohatera literackiego;
- w wypowiedziach pisemnych konsekwentnie stosuje akapity jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi (m.in. wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- zachowuje estetykę zapisu wypowiedzi, dba, aby zapis jego wypowiedzi ułatwiał jej czytanie odbiorcy;
- tworzy szczegółowy, dobrze skomponowany opis obrazu, rzeźby i plakatu, stosując właściwe danej dziedzinie sztuki nazewnictwo i słownictwo opisujące oraz służące do formułowania ocen i opinii, emocji;
- sporządza poprawny, bogaty leksykalnie opis przeżyć wewnętrznych;
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury;
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym, stylistycznym, ortograficznym;

- w wypowiedziach związanych z lekturą, tekstem poetyckim, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje bogate słownictwo, frazeologizmy, przysłowia związane z omawianą tematyką; jego język jest poprawny;
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, stylistycznym i treściowym;
- sprawnie wyszukuje i samodzielnie dobiera cytaty, zapisuje je w cudzysłowie, szczególnie dba o całkowicie wierny zapis cytatu, płynnie wprowadza cytat do własnego tekstu;
- samodzielnie formułuje tezę, przy jej uzasadnianiu płynnie dobiera przekonujące argumenty i przykłady, zarówno odnoszące się do faktów i logiki, jak i odwołujące się do emocji.

III. Kształcenie językowe

Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa – dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, samodzielnie i swobodnie dobiera zdrobnienia, zgrubienia, synonimy, antonimy, wyrazy wieloznaczne, frazeologizmy, słownictwo wartościujące i opisujące, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej;
- składni – samodzielnie rozpoznaje różne typy zdań pojedynczych (pytające, oznajmujące, rozkazujące, neutralne, wykrzyknikowe, nierozwinięte, rozwinięte), zdania złożone współrzędnie i podrzędnie, równoważniki zdań; wskazuje podmiot (gramatyczny – wyrażony różnymi częściami mowy: rzeczownikiem, przymiotnikiem, zaimkiem, liczebnikiem, bezokolicznik, a także domyślny, logiczny w dopełniaczu), orzeczenie (czasownikowe i imienne); rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, swobodnie rozpoznaje w zdaniach pozostałe części zdania: przydawkę, dopełnienie (bliższe i dalsze), okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, stopnia, celu, przyczyny, przyzwolenia); tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi; stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej; wzbogaca zdania, dodając przydawki, dopełnienia i okoliczniki; swobodnie odszukuje w zdaniu związki wyrazowe (główny i poboczne), odszukuje w związkach wyrazowych wyraz nadrzędny (określający), podrzędny (określany), znajduje wyrazy pozostające poza związkami zdania, wyrazy równorzędne (szereg); odszukuje w zdaniach związek główny i związki poboczne, grupę podmiotu i grupę orzeczenia; dba o poprawne łączenie wyrazów w związki i interpunkcję wypowiedzeń złożonych; bezbłędnie sporządza wykresy prostych i rozbudowanych zdań pojedynczych;
- fleksji – rozpoznaje i swobodnie stosuje w wypowiedziach w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy o typowej i nietypowej odmianie przewidziane w programie nauczania; bezbłędnie określa formę odmiennych części mowy, w tym poprawnie rozpoznaje i odmienia rzeczowniki o typowej i nietypowej odmianie (własne, pospolite, konkretne, abstrakcyjne), czasowniki (osoba, liczba, czas, tryb, strona), wskazuje czasowniki przechodnie i nieprzechodnie; bezbłędnie rozpoznaje formy osobowe i nieosobowe czasownika (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to), swobodnie przekształca czasowniki w różnych formach (strona, aspekt, tryb, czas); bezbłędnie rozpoznaje przysłówki odprzymiotnikowe i

niepochodzące od przymiotnika i stopniuje je, nazywając rodzaj stopniowania; rozpoznaje typy liczebników, zaimków, zastępuje rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki odpowiednimi zaimkami; bezbłędnie wskazuje przyimek (i wyrażenia przyimkowe), partykułę, wykrzyknik, spójnik, rozumie ich funkcję i swobodnie podaje ich przykłady, poprawnie zapisuje przyimki złożone, swobodnie stosuje krótsze i dłuższe formy zaimków; wykorzystuje wiedzę o obocznościach w odmianie wyrazów do pisowni poprawnej pod względem ortograficznym, bezbłędnie wskazuje i wyjaśnia oboczności, wskazuje temat główny i tematy oboczne oraz oboczności spółgłoskowe i samogłoskowe;

- fonetyki – biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów, stosuje w praktyce wszystkie poznane zasady akcentowania wyrazów.

Ocenę celującą (6) otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- odczytuje, interpretuje i wyjaśnia przenośny i symboliczny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur;
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach biograficznych w tworzeniu własnych, samodzielnych wypowiedzi i przemyśleń;
- odczytuje głośno i wygłasza z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie oraz samodzielnie i w sposób oryginalny je interpretuje.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i twórczo wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym, argumentacyjnym lub oceniającym;
- szuka inspiracji do wzbogacenia swoich tekstów w słownikach wyrazów bliskoznacznych, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, wyrazów obcych, frazeologicznego itd.; dba o poprawność ortograficzną, językową, merytoryczną, kompozycyjną swoich wypowiedzi, świadomie korzystając z potrzebnych w danej sytuacji słowników i innych materiałów (np. poradników, audycji radiowych i programów telewizyjnych).

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich;
- wskazuje elementy mitu, bajki, przypowieści, hymnu, legendy itd. w innych tekstach kultury, świadomie odczytuje różne gatunki powieści, rozumie konwencję gatunków mieszanych, zwłaszcza we współczesnych tekstach literatury dziecięcej;
- dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam itp.;
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych jako nosicieli uniwersalnych postaw i opisuje otaczającą ich rzeczywistość.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- z zaangażowaniem inicjuje i aktywnie podtrzymuje rozmowę/dyskusję/polemikę np. na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur;
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych;
- polemizuje i przedstawia oryginalne, przemyślane stanowisko, formułuje tezę, na której poparcie podaje różnorodne argumenty odnoszące się do logiki oraz emocji, jego wypowiedzi cechuje szeroka wiedza, wysoka kultura, bogate słownictwo i poszanowanie dla innych stanowisk.

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, trafną i celną argumentacją, poprawną konstrukcją oraz właściwym doborem środków językowych;
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi.

III. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

KRYTERIA OCENIANIA DO FORM WYPOWIEDZI (NACOBEZU / KRYTERIA SUKCESU)

Operacyjne rozwinięcie wymagań edukacyjnych przedstawiane uczniom w formie kryteriów sukcesu przed przystąpieniem do realizacji zadań kluczowych w klasie VI.

1. Progowe kryteria oceniania tekstu argumentacyjnego i przemówienia

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Teza / hipoteza	20%	Uczeń formułuje ogólne stanowisko w sprawie, ale jest ono mało precyzyjne lub niespójne z dalszą częścią pracy.	Stanowisko (teza) jest jednoznaczne, wyraźnie sformułowane we wstępie i konsekwentnie podtrzymywane w całej wypowiedzi.
Argumentacja i przykłady	40%	Uczeń podaje jeden lub dwa proste argumenty bez rozwinięcia lub poparcia odpowiednimi przykładami.	Uczeń przedstawia co najmniej dwa–trzy pogłębione, logiczne argumenty (odwołujące się do faktów, logiki lub emocji) i popiera je trafnymi przykładami z lektur, kultury lub życia.
Kompozycja i spójność	20%	Praca posiada początek, rozwinięcie i zakończenie, lecz brakuje płynnych przejść między akapitami.	Wypowiedź ma przejrzystą, trójdzielną kompozycję z akapitami; uczeń stosuje słownictwo porządkujące tok

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
			wywodu (po pierwsze, ponadto, podsumowując) oraz zwroty do adresata (w przemówieniu).
Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna	20%	Błędy nie uniemożliwiają zrozumienia wywodu, ale obniżają jego jakość stylistyczną i normatywną.	Wypowiedź jest napisana bogatym, oficjalnym językiem; bezbłędna pod względem gramatycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym w zakresie wymagań klasy VI.

2. Progowe kryteria oceniania charakterystyki (bohatera literackiego / postaci rzeczywistej)

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Kompozycja i układ treści	20%	Praca zawiera podstawowe informacje o postaci, ale brakuje wyraźnego podziału na akapity lub podsumowania.	Charakterystyka ma wzorcową kompozycję trójdzielną (przedstawienie postaci, opis wyglądu i cech charakteru, podsumowanie z oceną).
Treść i wnioskowanie o cechach	45%	Uczeń wymienia powierzchowne cechy postaci bez uzasadnienia ich konkretnymi zachowaniami.	Uczeń trafnie określa cechy charakteru, usposobienia i umysłowości bohatera, popierając każdą z nich przykładami

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
			zachowań, decyzji i postaw z utworu.
Bogactwo językowe i styl	20%	Powtarzalne słownictwo nazywające cechy (np. był dobry, miły).	Bogate słownictwo określające cechy charakteru, wartości i emocje; unikanie powtórzeń dzięki synonimom i zaimkom.
Poprawność normatywna	15%	Nieliczne błędy ortograficzne, interpunkcyjne lub składniowe.	Pełna poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna w zakresie wymagań klasy VI.

3. Progowe kryteria oceniania opisu przeżyć wewnętrznych

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Struktura i sytuacja wyjściowa	20%	Uczeń krótko wskazuje zdarzenie, ale przeżycia są opisane chaotycznie lub bez podziału na części.	Praca posiada trójdzielną kompozycję (wprowadzenie w sytuację, opis przebiegu emocji, refleksja końcowa) wydzieloną akapitami.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Głębia i adekwatność opisu emocji	45%	Uczeń nazywa podstawowe uczucia (np. bał się, cieszył się) bez ukazania ich dynamiki.	Uczeń wnikliwie przedstawia stany emocjonalne, ich zmienność, reakcje fizyczne i myśli bohatera, stosując trafne środki stylistyczne (metafory, porównania).
Bogactwo leksykalne	20%	Ubogi zasób słownictwa nazywającego stany psychiczne i uczucia.	Zróżnicowane, precyzyjne słownictwo nazywające emocje, odczucia i stany ducha oraz związki frazeologiczne.
Poprawność zapisu	15%	Drobne błędy ortograficzne lub interpunkcyjne niezakłócające odbioru.	Pełna poprawność ortograficzna, interpunkcyjna i gramatyczna.

4. Progowe kryteria oceniania sprawozdania (z wydarzenia / filmu / spektaklu)

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Elementy informacyjne i wierność faktom	40%	Uczeń podaje ogólny temat wydarzenia, ale pomija istotne informacje (kiedy, gdzie, kto uczestniczył).	Sprawozdanie zawiera komplet informacji wstępnych (czas, miejsce, organizatorzy/twórcy, uczestnicy) oraz rzetelny, wierny faktom opis przebiegu wydarzenia.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Chronologia i obiektywizm	25%	Wydarzenia przedstawione z drobnymi przesunięciami czasowymi; mieszanie relacji z dygresjami.	Zachowany ścisły porządek chronologiczny; wyraźne oddzielenie obiektywnej relacji od końcowej oceny i opinii autora.
Kompozycja i styl	20%	Brak wyraźnego podziału na części sprawozdania.	Przejrzysta kompozycja trójdzielna z akapitami; rzeczowy, sprawozdawczy styl wzbogacony słownictwem z dziedziny teatru/filmu (jeśli dotyczy).
Poprawność językowa	15%	Nieliczne usterki językowe lub interpunkcyjne.	Pełna poprawność ortograficzna, interpunkcyjna i składniowa w zakresie wymagań klasy VI.

5. Progowe kryteria oceniania opowiadania twórczego i odtwórczego (rozbudowanego fabularnie)

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Kompozycja i chronologia	25%	Historia posiada początek, środek i koniec, ale brakuje wyraźnego punktu kulminacyjnego lub płynnych przejść.	Wyraźna kompozycja trójdzielna z akapitami, logiczny ciąg zdarzeń, wyraźny punkt kulminacyjny oraz przemyślana puenta.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Fabuła i elementy świata przedstawionego	35%	Prosty schemat zdarzeń z ograniczonym opisem miejsca, czasu i przeżyć bohaterów.	Ciekawa, spójna fabuła z elementami napięcia lub zwrotem akcji; funkcjonalne wplecenie opisu, charakterystyki i opisu przeżyć.
Język narracji, dialog i monolog	25%	Proste konstrukcje zdaniowe; dialog zapisany z drobnymi błędami interpunkcyjnymi.	Bogate słownictwo dynamizujące akcję, bezbłędny zapis dialogu imonologu wewnętrznego, świadome zróżnicowanie języka narratora i bohaterów.
Poprawność językowa	15%	Błędy nie zakłócają ogólnego zrozumienia tekstu.	Pełna poprawność gramatyczna, ortograficzna i interpunkcyjna w zakresie wymagań klasy VI.

6. Progowe kryteria oceniania opisu dzieła sztuki (obraz / rzeźba / plakat)

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Kompozycja wypowiedzi	20%	Brak wyraźnego podziału na wstęp, rozwinięcie i zakończenie.	Trójdzielna kompozycja z akapitami (informacje o dziele, szczegółowy opis kompozycji, osobista interpretacja i ocena).

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Treść i uporządkowanie przestrzenne	40%	Wyliczenie widocznych elementów w sposób przypadkowy, bez zachowania porządku.	Opis uporządkowany przestrzennie (pierwszy plan, drugi plan, tło, centrum), uwzględniający kolorystykę, światło, kształt, nastrój i wymowę dzieła.
Słownictwo specjalistyczne i styl	25%	Potoczne określenia zamiast terminologii plastycznej.	Trafne słownictwo z zakresu sztuk plastycznych, bogate epitety, porównania i słownictwo wartościujące.
Poprawność zapisu	15%	Drobne błędy ortograficzne lub interpunkcyjne.	Pełna poprawność ortograficzna (w tym zapis tytułów w cudzysłowie), interpunkcyjna i składniowa.

7. Progowe kryteria oceniania listu oficjalnego i nieoficjalnego

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Układ graficzny i elementy formalne	35%	Pominięcie miejscowości, daty, danych nadawcy/adresata (w liście oficjalnym) lub nieodpowiedni układ graficzny.	Wzorcowy układ graficzny i komplet elementów formalnych odpowiednich dla odmiany listu (miejscowość, data, nagłówek,

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
			zwrot do adresata, treść, pożegnanie, podpis).
Cel i rozwinięcie treści	30%	Ogólne przedstawienie sprawy lub tematu bez wyczerpującego rozwinięcia.	Jasny cel wypowiedzi, logiczny układ akapitów, rzeczowa argumentacja (list oficjalny) lub barwny opis przeżyć i relacji (list nieoficjalny).
Rejestr języka i grzeczność	20%	Mieszanie stylu oficjalnego z potocznym lub niekonsekwentny zapis zaimków.	Konsekwentne dopasowanie rejestru języka do adresata, stosowanie zwrotów grzecznościowych oraz wielkiej litery w zaimkach grzecznościowych.
Poprawność normatywna	15%	Nieliczne błędy nieutrudniające odbioru wiadomości.	Pełna poprawność ortograficzna, interpunkcyjna i gramatyczna w zakresie wymagań klasy VI.

8. Progowe kryteria oceniania wywiadu

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony
Struktura i układ graficzny	30%	Brak tytułu, wstępu przedstawiającego rozmówcę lub zakończenia rozmowy.	Wywiad zawiera chwytliwy tytuł, wstęp (prezentacja rozmówcy i celu rozmowy), rozwinięcie w formie pytań i odpowiedzi oraz podsumowanie z podziękowaniem.
Jakość pytań i treść odpowiedzi	35%	Pytania zamknięte, schematyczne; odpowiedzi krótkie i powierzchowne.	Przemyślane, otwarte pytania wynikające z siebie nawzajem; wyczerpujące, ciekawe odpowiedzi pogłębiające temat.
Styl i kultura komunikacji	20%	Poprawny, ale mało zróżnicowany język rozmowy.	Wysoka kultura słowa, adekwatne formy grzecznościowe, naturalność i płynność wymiany zdań.
Poprawność zapisu	15%	Usterki interpunkcyjne w zapisie pytań i wypowiedzi.	Bezbłędny zapis graficzny, ortograficzny i interpunkcyjny wywiadu.

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH I KRYTERIA OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI (SPE) DLA KLASY VI

1. ZASADY DOSTOSOWANIA WARUNKÓW I FORM OCENIANIA UCZNIÓW ZE SPE W KLASIE VI

- Nauczyciel dostosowuje wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej lub rozpoznania zespołu nauczycieli i specjalistów.
- Ocenianiu podlega przede wszystkim wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków, systematyczność pracy, zaangażowanie oraz postęp w stosunku do poziomu wyjściowego.
- Stosowane są dostosowania organizacyjne i metodyczne: wydłużenie czasu pracy podczas sprawdzianów i prac pisemnych, dzielenie złożonych poleceń na krótsze etapy, stosowanie kart pracy z uproszczonymi instrukcjami, schematami, bankami słów i wzorami, umożliwienie odpowiedzi ustnej jako uzupełnienia lub zamiennika pracy pisemnej, powiększona czcionka i zwiększone odstępy między wierszami.
- W przypadku uczniów z dysleksją rozwojową (dysortografią, dysgrafią) błędy ortograficzne i graficzne nie obniżają oceny merytorycznej wypowiedzi pisemnej, o ile nie uniemożliwiają zrozumienia treści; ocenia się je odrębnie lub opisowo z naciskiem na autokorektę z użyciem słownika/wzoru.
- W przypadku uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim wymagania edukacyjne są dostosowane zarówno w zakresie treści, jak i poziomu trudności, przy zachowaniu realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego z odpowiednim wsparciem nauczyciela lub nauczyciela współorganizującego.

2. OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA UCZNIÓW ZE SPE – KLASA VI

Stopień / Ocena	Ogólna charakterystyka wymagań dla ucznia ze SPE w klasie VI
niedostateczny (1)	Uczeń, mimo systematycznej pomocy nauczyciela, dostosowanych kart pracy i obniżonego stopnia trudności zadań, nie podejmuje prób wykonania najprostszych poleceń, odmawia współpracy i nie wykazuje elementarnego przyrostu wiadomości i umiejętności.
dopuszczający (2)	Uczeń przy bezpośredniej pomocy i wsparciu nauczyciela (lub nauczyciela współorganizującego) wykonuje proste zadania odtwórcze o niewielkim stopniu trudności, korzystając z podanych wzorów, schematów, słowników i banków słów. Wykazuje chęć współpracy i podejmuje próby pokonywania trudności.

Stopień / Ocena	Ogólna charakterystyka wymagań dla ucznia ze SPE w klasie VI
dostateczny (3)	Uczeń z niewielką pomocą nauczyciela lub z wykorzystaniem udostępnionych pomocy dydaktycznych (planu, szablonu, listy pytań naprowadzających) wykonuje typowe zadania o podstawowym i średnim poziomie trudności. Rozumie główny sens omawianych tekstów i potrafi wypowiedzieć się prostymi zdaniami na zadany temat.
dobry (4)	Uczeń samodzielnie (w wydłużonym czasie lub na dostosowanym arkuszu) wykonuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne. Poprawnie redaguje krótkie wypowiedzi pisemne według poznanego schematu, stosuje podstawowe pojęcia literackie i językowe w praktyce.
bardzo dobry (5)	Uczeń sprawnie i samodzielnie opanował treści przewidziane w dostosowanym programie nauczania klasy VI, funkcjonalnie wykorzystuje zdobytą wiedzę w nowych sytuacjach, swobodnie formułuje wnioski, dba o poprawność wypowiedzi i wykazuje dużą aktywność oraz systematyczność.
celujący (6)	Uczeń biegle i twórczo wykorzystuje zdobyte umiejętności w zakresie dostosowanych wymagań, podejmuje się zadań dodatkowych, projektów lub prezentacji rozwijających jego mocne strony i zainteresowania, wykazując wysoką samodzielność i zaangażowanie.

3. WYMAGANIA EDUKACYJNE DLA UCZNIÓW ZE SPE – KLASA VI

Ocenę niedostateczną (1) otrzymuje uczeń ze SPE, który mimo wsparcia i dostosowań nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą (2) otrzymuje uczeń ze SPE, który (przy pomocy i wsparciu nauczyciela / na podstawie wzorów i schematów):

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE I CZYTANIE

- rozumie ogólny sens słuchanych i czytanych krótkich tekstów oraz polecenia nauczyciela (po ich podzieleniu na etapy);
- z pomocą nauczyciela wyszukuje informacje wyrażone wprost w wyznaczonym fragmencie tekstu;
- rozpoznaje podstawowe intencje nadawcy (prośba, pytanie, zachęta, odmowa, zaproszenie);
- z pomocą nauczyciela odróżnia tekst literacki od użytkowego (informacyjnego, reklamowego) oraz wskazuje tytuł, śródtytuł, wstęp, rozwinięcie i zakończenie;

- z pomocą nauczyciela wyszukuje potrzebny fragment i przepisuje go jako cytat w cudzysłowie.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- z pomocą nauczyciela korzysta ze słownika ortograficznego, języka polskiego i wyrazów bliskoznacznych;
- wyszukuje proste informacje w zasobach bibliotecznych lub internetowych przy użyciu podanych słów kluczowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- krótko mówi o temacie utworu i swoich wrażeniach czytelniczych;
- z pomocą nauczyciela wskazuje w wierszu poznane środki poetyckie (epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, zdrobnienie, zgrubienie, pytanie retoryczne);
- z pomocą nauczyciela określa podstawowe elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, główny wątek, bohater pozytywny i negatywny) oraz odróżnia dialog od monologu;
- rozpoznaje na znanych przykładach mit, bajkę, hymn, legendę, przypowieść i powieść oraz podaje ich podstawowe cechy z pomocą nauczyciela;
- odróżnia elementy realistyczne od fantastycznych i odczytuje dosłowny sens utworu;
- ocenia postępowanie bohaterów w odniesieniu do podstawowych wartości (przyjaźń, uczciwość, pracowitość) z pomocą pytań naprowadzających.

II. Tworzenie wypowiedzi
MÓWIENIE I PISANIE

- dostosowuje wypowiedź do sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej z pomocą nauczyciela, stosuje zwroty grzecznościowe;
- opowiada krótko o zdarzeniach z lektury lub filmu na podstawie planu lub pytań pomocniczych;
- z pomocą nauczyciela formułuje proste stanowisko (tezę) i podaje jeden prosty argument z życia lub lektury;
- według podanego szablonu i z pomocą nauczyciela redaguje krótki list oficjalny i nieoficjalny, sprawozdanie z wydarzenia, streszczenie, wywiad oraz ramowy plan wypowiedzi;
- sporządza krótką charakterystykę postaci oraz kilkuzdaniowy opis przeżyć lub obrazu z wykorzystaniem banku słów i planu;
- stosuje wielką literę na początku zdania i w podstawowych nazwach własnych, kropkę, znak zapytania, wykrzyknik, dwukropek przy wyliczeniu oraz myślnik w zapisie dialogu (przy wsparciu listy kontrolnej).

III. Kształcenie językowe

- z pomocą nauczyciela i wzorników rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, liczebnik, zaimek, przysłówek, przyimek, spójnik);
- odmienia według wzoru rzeczowniki, czasowniki i przymiotniki, określa podstawowe formy czasownika (czas, osobę, liczbę, rodzaj, tryb);
- wskazuje w typowym zdaniu podmiot i orzeczenie (czasownikowe i imienne) oraz z pomocą nauczyciela przydawkę, dopełnienie i okolicznik;
- rozróżnia zdanie pojedyncze od złożonego (współrzędnie i podrzędnie) na prostych przykładach z lekcji;
- dzieli wyrazy na sylaby, odróżnia głoskę od litery i stosuje podstawowe zasady ortograficzne z pomocą słownika.

Ocenę dostateczną (3) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą, a ponadto z niewielką pomocą nauczyciela lub przy użyciu schematów:

- określa temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym oraz oddziela fakty od opinii w prostych tekstach;
- samodzielnie wskazuje elementy świata przedstawionego (w tym punkt kulminacyjny i wątki poboczne) oraz rozpoznaje narratora pierwszo- i trzecioosobowego;
- rozpoznaje i nazywa środki stylistyczne w utworze poetyckim i określa ich podstawową funkcję;
- samodzielnie redaguje (na podstawie planu lub schematu) opowiadanie z dialogiem, charakterystykę postaci, opis przeżyć, sprawozdanie z wydarzenia, streszczenie oraz krótki tekst argumentacyjny z tezą i dwoma prostymi argumentami;
- poprawnie stosuje akapity (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) i dba o czytelność wypowiedzi;
- rozpoznaje części mowy i części zdania w typowych zdaniach pojedynczych, konstruuje prosty wykres zdania pojedynczego i oddziela przecinkiem zdania składowe w typowych zdaniach złożonych (z użyciem tabeli spójników).

Ocenę dobrą (4) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną, a ponadto samodzielnie (w wydłużonym czasie lub na dostosowanym arkuszu):

- odczytuje przenośne znaczenie utworów i związków frazeologicznych;
- sprawnie redaguje dłuższe formy wypowiedzi (tekst argumentacyjny, charakterystykę, sprawozdanie, opowiadanie z elementami opisu i opisu przeżyć);
- poprawnie odmienia części mowy (w tym trudniejsze przykłady z lekcji) oraz sporządza wykresy zdań pojedynczych i prostych zdań złożonych;
- samodzielnie dostrzega i poprawia większość błędów podczas autokorekty z użyciem słownika.

Ocenę bardzo dobrą (5) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę dobrą, a ponadto:

- sprawnie i samodzielnie opanował treści przewidziane w dostosowanym programie klasy VI;

- wnikliwie analizuje postawy bohaterów i wymowę tekstów kultury oraz formułuje przekonujące argumenty poparte przykładami z lektur;
- sprawnie posługuje się wiedzą gramatyczną i dokonuje skutecznej autokorekty.

Ocenę celującą (6) otrzymuje uczeń ze SPE, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- realizuje zadania dodatkowe, projekty interdyscyplinarne lub prezentacje, rozwijając własne zdolności i zainteresowania.

DOSTOSOWANE KRYTERIA SUKCESU (NACOBEZU) DO FORM WYPOWIEDZI DLA UCZNIÓW ZE SPE W KLASIE VI

Szczegółowe rozwinięcie wymagań edukacyjnych, które uczniowie ze SPE otrzymują w formie wskazówek (kryteriów sukcesu) przed przystąpieniem do pisania prac i realizacji zadań w klasie VI.

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy (SPE)	Poziom rozszerzony (SPE)
Struktura i kompozycja *(z użyciem planu/szablonu)*	25%	Uczeń podejmuje próbę podziału pracy na części według podanego planu lub pytań pomocniczych.	Praca posiada wyraźny wstęp, rozwinięcie i zakończenie wydzielone akapitami zgodnie z podanym schematem (w tekście argumentacyjnym, charakterystyce, opisie przeżyć, sprawozdaniu).
Realizacja tematu i treść	45%	Uczeń przekazuje podstawowe informacje lub wymienia cechy/wydarzenia z pomocą banku słów.	Uczeń wyczerpująco rozwija temat, podaje wymagane elementy (np. tezę i argumenty, cechy postaci poparte przykładem, przebieg zdarzeń i emocje) w logicznej kolejności.
Język i styl *(z uwzględnieniem dysfunkcji)*	15%	Proste, zrozumiałe zdania; dopuszczalne powtórzenia przy zachowaniu komunikatywności.	Zróżnicowane słownictwo dobrane z pomocą słownika lub banku słów; styl dostosowany do formy wypowiedzi i adresata.
Poprawność zapisu i autokorekta	15%	Błędy wynikające ze stwierdzonych deficytów (np. dysortografii, dysgrafii)	Uczeń stosuje podstawowe znaki interpunkcyjne (kropka, znak zapytania, myślnik w dialogu,

Kryterium	Waga	Poziom podstawowy (SPE)	Poziom rozszerzony (SPE)
		nie obniżają oceny, o ile tekst jest czytelny i zrozumiały.	cudzysłów) oraz dokonuje autokorekty z użyciem tablic/słownika.